

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Постановка проблеми дослідження. Нове тисячоліття принесло кардинальні зміни в життя суспільства і нові виклики у вигляді глобалізації, наслідком якої стало зростання національної самосвідомості, посилення багатополарності світу, різні кризи, поява нових міжнародних організацій, інформаційних мереж, об'єднання освітнього простору тощо. У зв'язку з цим нове покоління українських перекладачів зростає і навчається за інших умов. Рівень їхнього професіоналізму має відповідати міжнародним сучасним стандартам, а це висуває перед дидактикою перекладацької діяльності нові завдання.

Україна все впевненіше входить до європейського освітнього простору, пропонуючи здобувачам більше академічної свободи і мобільності. Українські вищі навчальні заклади, що орієнтовані на підготовку перекладачів, все частіше мають звертати увагу на європейських сусідів, уважно прислухатися до думки європейських колег, тим самим координувати програми та навчальні плани, а інколи суттєво змінювати структуру освітнього процесу. Для вирішення таких питань необхідно критично оцінити систему підготовки перекладачів в Україні, порівняти її зі системою, що прийнята в Європі та світі, щоб усвідомити, який шлях доцільно обрати вищій школі в єдиному європейському освітньому просторі для забезпечення конкурентоспроможності випускників українських вищих закладів освіти на загальноєвропейському ринку праці. У зв'язку з цим виникла потреба у розробці нових методологічних засад як основи вибудовування сучасних підходів до підготовки майбутніх перекладачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Часткове вирішення проблеми підготовки перекладачів ґрунтується на дослідженнях І. С. Алексєєвої, О. В. Алікіної, Д. М. Бузаджі, М. К. Грабовського, В. Н. Комісарова, Л. К. Латишева, Р. К. Мін'яр-Белоручева, О. Г. Оберемко, В. І. Провоторова, В. В. Сдобнікова, Т. С. Серової, І. І. Халєєвої, Л. М. Черноватого, А. П. Чужакіна, А. Б. Шевніна та ін. Але аналіз наукової

літератури показує, що власне проблема професійної підготовки майбутніх перекладачів не набула необхідного теоретичного та методичного вирішення.

Метою статті є висвітлення проблеми, пов'язаної з розробкою концепції формування професійної компетентності перекладача, яка являє собою стратегію педагогічної діяльності та впливає на спосіб створення моделі формування фахової перекладацької компетентності, вказує на спосіб побудови системи педагогічних та методичних технологій.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах методологія має враховувати напрацювання лінгвістики, психології, теорії міжкультурної комунікації, педагогіки – галузей гуманітарного знання, тобто сфера наукових інтересів яких концентрує в собі проблеми взаємовідношень мови, мислення та свідомості, що поєднує у собі психолінгвістика. Необхідно переглянути статус професійного перекладача в новому багатомовному і багатокультурному світі, щоб розробити інтегровану модель формування фахової компетентності перекладача, позначити її можливі недоліки і створити альтернативу. Вирішення такого складного завдання передбачає як розробку окремих освітніх моделей, так і створення теоретико-методологічної бази освітньої діяльності у зазначеному напрямі.

Майбутній перекладач розглядається як суб'єкт міжкультурної взаємодії, що під час професійної лінгвістичної освіти опановує сукупність загальнокультурних і професійних компетентностей. Це все забезпечує організаційну комплексність процесу формування фахової компетентності в усному перекладі здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти і побудову ефективної системи її формування як процесу взаємодії студентів із матеріальними і духовними цінностями рідної й іншомовної культури в умовах міжмовної, міжкультурної та міжособистісної професійної комунікації. Бажаний результат досягається за допомогою трьох підходів, кожен з яких фор-

мує певну професійну якість перекладацької особистості.

Синергетичний підхід, в якому активується суб'єктний потенціал особистості перекладача як особливого типу білінгва в професійному становленні у безпосередній взаємодії з професійним середовищем, яким є усний білінгвальний дискурс з його базовими категоріями (пропозиція, референція, експлікатура, імплікатура, інференція, пресупозиція, ментальний лексикон) і складовими компонентами процесу перекладу (джерело повідомлення, перекладач і фінальний адресат), застосовується для розвитку якості мови через опанування специфіки зовнішньоекономічного ділового дискурсу і проявляється через узагальнені дидактичні одиниці, що розкривають професійне середовище (міжкультурну комунікацію, поліфункціональну діяльність, реалізацію певних дій перекладача і професійну роль фахівця: знання, цінності і результативність професійної діяльності).

Компетентнісний підхід полягає у дослідженні компетентнісної сфери мовної особистості перекладача як учасника міжкультурної комунікації, використовується для створення якості перекладацького мислення і передбачає розвиток навичок та формування вмінь усного послідовного перекладу в зовнішньоекономічній сфері для створення фахової компетентності усного перекладача (ФКУП), що розуміється як особлива інтегральна характеристика професійних і особистісних якостей фахівця і передбачає готовність до професійної діяльності за умов коректної поведінки в процесі здійснення міжкультурної комунікації і відповідальності за якість своєї роботи, а також відображає сукупність знань, умінь і здатностей для ефективного вирішення професійних завдань. ФКУП у структурному плані представлена як синхронний синергетичний механізм, який може успішно функціонувати і складатися з елементів, що перебувають у постійній взаємодії – білінгвальної, перекладацької, особистісної, предметної і стратегічної компетентностей.

Когнітивний підхід, спрямований на використання когнітивних ресурсів особистості і психолінгвістичних механізмів, відображає дії перекладача і являє собою вищий рівень навчання – формування перекладацької свідомості як свідомості білінгва. Він включає навички і вміння, які були набуті в процесі вивчення першої мови і вдосконалені в процесі вивчення другої або третьої іноземної мови, проявляється у білінгвальній компетентності перекладача і застосовується для вибудовування моделі

можливих перекладацьких проблем, позначення відповідних індикаторів вихідного тексту і використання певних перекладацьких стратегій (ризикової, обережної і пошуку відповідного значення). Когнітивні структури в результаті обробки індивідом мовної і немовної інформації є основою для породження і сприйняття висловлювань, обробка та інтерпретація даних яких передбачає активацію і використання внутрішньої когнітивної інформації в процесі здійснення перекладу.

Формування компетентностей у навчальному процесі відбувається відповідно до етапів, які відображають послідовність дій усного перекладача у фазі прийняття перекладацького рішення за такою схемою: осмислення вихідного висловлювання – прийняття рішення щодо перекладу – реалізація перекладу, що відповідає трьом етапам навчання усного послідовного перекладу: підготовчий (аналітичний) етап, етап розвитку навичок та формування спеціальних та стратегічних умінь усного послідовного перекладу (УПП) (тренувальний), етап вдосконалення спеціальних та стратегічних умінь УПП у зовнішньоекономічній сфері (автоматичний). Кожен з етапів сприяє розвитку відповідного елемента тріади «мова – мислення – свідомість».

Перший підготовчий (аналітичний) етап методики навчання УПП передбачає розвиток якості мови і культури через опанування специфіки зовнішньоекономічного ділового дискурсу. На цьому етапі формуються здатності, структура яких відображає спрямованість особистості на основі системи сталих мотивів і переваг: породжувати мовлення іноземними мовами з урахуванням їх фонетичної організації, зберігати темп, норму, узус і стиль мови з метою здійснення усного перекладу; використовувати доперекладацький аналіз усного тексту, аналізувати мовні явища з метою здійснення перекладу; швидко переключатися з однієї робочої мови іншу; розуміти норми і етику усного перекладу; використовувати сучасні освітні й інформаційні технології, самостійно здійснювати пошук професійної інформації в друкованих або електронних джерелах для підготовки і виконання перекладацьких завдань.

На цьому етапі здатність перекладача здійснювати усний послідовний переклад у зовнішньоекономічній сфері діяльності (ЗЕС) формується на основі таких вмінь: використовувати психомоторні механізми мовленнєвої діяльності перекладача як особливого типу білінгва; використовувати механізм імовірного прогнозування мовлення на смисловому рівні, на рівні слова і мети комунікації в усно-

му послідовному перекладі; орієнтуватися на глибину вхідного повідомлення з метою запису головних понять, на яких ґрунтується текст оригіналу; передбачати мету майбутнього результату перекладацьких дій і застосовувати необхідні операції; аналізувати, виділяти, зіставляти, синтезувати, узагальнювати, розуміти і запам'ятовувати інформацію для здійснення УПП; використовувати психологічні механізми перекладача, концентрувати увагу, зосереджуватися на сприйнятті, переробці інформації, миттєво переключатися з однієї мови на іншу; дотримуватися міжнародного етикету і правил поведінки перекладача в різних ситуаціях усного перекладу; застосовувати та використовувати інформаційні продукти різних видів для підготовки і виконання професійних завдань.

У процесі актуалізації кожного із зазначених вмій перекладач спирається на сформовані навички: автоматизму психологічних механізмів перекладача; імовірнісного прогнозування на смислового рівні, рівні слів і мети комунікації; виділення головної та уточнюючої інформації з тексту-оригіналу; здійснення смислового аналізу тексту-оригіналу з опорою на ключові слова; автоматизованого розпізнання мети майбутнього результату перекладацької дії; аналізу, виділення, зіставлення, синтезу і узагальнення ключових слів, денотатів, темарематичних єдностей; автоматизму виконання психомоторних операцій мовленнєвих дій перекладача (розподіл уваги залежно від складності перекладацької ситуації); переключення з одного мовного коду на інший; застосування інформаційних продуктів різних видів з метою підготовки та виконання професійних завдань; здійснювати інформаційний пошук відповідно до поставлених завдань.

Другий етап – тренувальний, де відбувається створення якості перекладацького мислення, передбачає розвиток навичок (вільного сприймання тексту-оригіналу на слух в умовах одноразовості і короткочасності з утримуванням його в пам'яті; використання всіх типів мовленнєвих актів (асертивів, комісивів, директивів, декларативів, експресивів), які становлять комунікативні стратегії ділового дискурсу; логіко-композиційного структурування текстів ділового дискурсу; темарематичного оформлення висловлювання мови оригіналу і перекладу; використання логічних, смислових і засобів когезії текстів ділового дискурсу; виділення в мовленні термінів і лексичних одиниць, які становлять специфіку текстів ділового дискурсу; коректного використання дискурсних маркерів, прецизійної інформації

і абревіатур в інституціональному діловому дискурсі; автоматизованого використання найбільш частотних перекладацьких відповідників за спеціалізацією перекладача і лексичних, граматичних, лексико-граматичних перекладацьких трансформацій; автоматизму застосування мовної і мовленнєвої компресії/декомпресії; розпізнавання стандартних і нестандартних перекладацьких труднощів; оформлення перекладу в умовах одноразовості продукування говоріння, яке синхронізується з читанням записів універсального перекладацького скоропису (УПС); синхронізації мовленнєвих дій аудіювання, письма, читання і говоріння в процесі усного перекладу; вільного володіння найуживанішими лексичними, граматичними і фразеологічними відповідниками; автоматизму аргументування певного вибору перекладацького рішення та прийомів прагматичної адаптації).

Вищезазначені навички є основою для формування вмій УПП у ЗЕС (сприймати вхідне та породжувати вихідне повідомлення; використовувати комунікативні стратегії інституціонального ділового дискурсу з метою створення текстів перекладу; будувати чітку логіко-композиційну структуру текстів ділового дискурсу різних жанрів; використовувати тема-рематичне оформлення висловлювань; використовувати логічні, смислові й засоби когерентності для забезпечення цілісності текстів; використовувати понятійно-термінологічний апарат і фразеологічний шар ділового дискурсу для здійснення адекватного послідовного перекладу; використовувати найбільш частотні перекладацькі відповідники за спеціалізацією перекладача; механізм мовної і мовленнєвої компресії/декомпресії; прогнозувати стандартні й нестандартні перекладацькі труднощі в процесі виконання усного перекладу; синхронізувати аудіювання, письмо, читання та говоріння з метою одночасного виконання формулювання і формування думки за допомогою різних мовних засобів для виконання усного послідовного перекладу; знаходити адекватні перекладацькі рішення згідно зі ситуацією; записувати зміст вхідного повідомлення та породжувати текст перекладу за допомогою УПС; застосовувати лексичні, граматичні, лексико-граматичні трансформації, лексико-семантичні та граматичні заміни; аргументувати свій вибір перекладацького рішення). На основі цих навичок і вмій формуються основні здатності: сприймати на слух усне автентичне мовлення в природному темпі під час виконання усного перекладу; адекватно використовувати правила побудови текстів робочими мовами для досягнення їх зв'язності, послідовності, цілісності

на основі композиційно-мовленнєвих форм у процесі перекладу; розпізнавати і використовувати лінгвістичні маркери соціальних відносин, мовленнєвої характеристики людини; використовувати перекладацькі трансформації з метою досягнення необхідного рівня еквівалентності та репрезентативності; виконувати паралельні дії двома мовами; адекватно використовувати мінімальний набір перекладацьких відповідників; володіти перекладацьким скорописом; мотивувати або не мотивувати застосування перекладацьких трансформацій.

Третій автоматичний етап являє собою вищий рівень навчання – формування перекладацької свідомості як свідомості білінгва, функціонування психологічного механізму якого забезпечує постійне співвідношення універсальних та неуніверсальних компонентів мовленнєвої дії в одному мовленнєвому акті, є завершальним і включає розвиток і вдосконалення вмінь УПП у ЗЕС (вільно сприймати текст оригіналу на слух в умовах одноразовості і короткочасності; утримувати в пам'яті зміст значних відрізків тексту оригіналу; використовувати механізм імовірнісного прогнозування мовлення в усному послідовному перекладі; сприймати текст оригіналу і утримувати його в пам'яті; породжувати текст перекладу з (без) опорою(и) на запис УПС; концентруватися на складних моментах оригіналу і знаходити оптимальні шляхи вирішення перекладацьких проблем; управляти психічним станом, протистояти стресу; професійно подавати і презентувати переклад; миттєво переключатися з мови оригіналу на мову перекладу в процесі виконання двостороннього перекладу; коректно оформлювати вихідне повідомлення в усному перекладі; здійснювати усний послідовний односторонній/двосторонній переклад; використовувати принцип конфіденційності, професійної порядності, відповідальності, колегіальної солідарності, нейтральності).

Вищезазначені уміння створюють основу формування таких здатностей: виконувати усний послідовний односторонній/двосторонній переклад із (без) записом(су) УПС із дотриманням норм лексичної еквівалентності, врахуванням стилістичних і темпоральних характеристик вихідного тексту, дотриманням граматичних, синтаксичних і стилістичних норм тексту перекладу; дотримуватися принципів перекладацької деонтології та етикету перекладача в процесі здійснення професійної діяльності

Суть запропонованої концепції полягає у тому, що для формування ФКУП у ЗЕС необхідно сконцентрувати увагу на розвиток мовної особистості перекладача як особливого типу

білінгва, носія двох і більше систем мовної концептуальної картини світу. У зв'язку з цим одним із найважливіших завдань підготовки усного перекладача є формування у його свідомості полікультурного лінгвістичного механізму, який сприятиме процесу знаходження адекватних мовних, мовленнєвих і паралінгвістичних засобів, за допомогою яких відбудеться створення гармонійних відношень між текстами оригіналу і перекладу.

Згідно з нашою концепцією навчальний процес у контексті синергетичного, когнітивного та компетентнісного підходів з формування ФКУП ґрунтується на професійних потребах студентів-перекладачів та створенні педагогічних умов для розвитку професійної свідомості, мислення та мовленнєвої поведінки, що зумовлює оволодіння ефективними стратегіями пошуку способів вирішення проблем у практичних ситуаціях майбутньої професійної діяльності перекладача і сприятиме інтеграції випускників з європейським освітнім простором.

Система вправ для формування ФКУП у ЗЕС, що має бути спрямованою на розвиток цілого комплексу психолінгвістичних механізмів породження тексту перекладу і відповідати кінцевим цілям навчання усного перекладу магістрів-філологів, які працюватимуть у сфері зовнішньоекономічної діяльності, побудована на важливих принципах, що включають цілі, умови навчання і особливості контингенту студентів: комунікативний принцип у білінгвальному середовищі, принцип міцності засвоєння знань, усвідомленості, виникнення і посилення порядку через флуктуацію, принципи холізму, професійної спрямованості, лінгвокогнівної контрастивності, домінуючої ролі вправ, трансференції, незамкненості, спостереження, самостійності, поетапності, концентризму, врахування рідної мови і культури, психолого-педагогічної індивідуалізації, емпатії та посильності.

Методична система формування ФКУП відповідає кінцевим цілям навчання, має єдину структуру формування перекладацьких навичок, умінь і здатностей, побудована на типових ситуаціях реальної професійної діяльності, є системою контролю і організована відповідно до виокремлених етапів перекладацької діяльності: осмислення вихідного висловлювання, прийняття рішення і реалізація перекладу. На основі обґрунтованих теоретичних положень і отриманих результатів експериментального дослідження розроблено модель формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Філологія (Переклад включно)» ФКУП у ЗЕС (рис. 1).

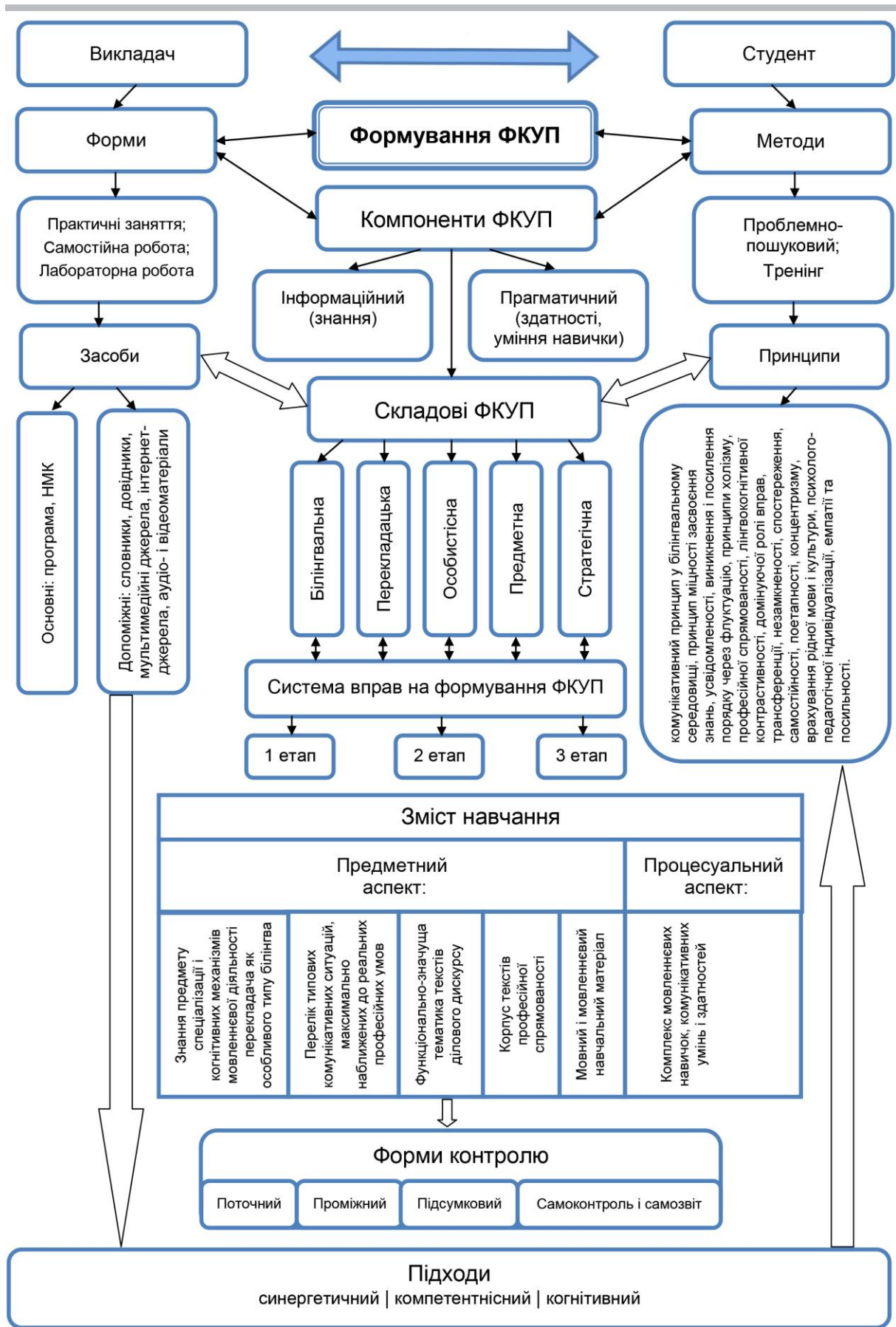

Рис. 1. Модель формування у магістрів-філологів ФКУП у ЗЕС

Враховуючи результати досліджень, в яких розглядається метод моделювання, зумовлений його функціями у педагогічному процесі [3; 5], та численні трактування терміну «педагогічна модель» [1; 4; 6] розглядаємо «модель» як об'єкт знаково-символічної форми, що відображає структуру, властивості певного педагогічного процесу, взаємозв'язки і стосунки між елементами об'єкта. У процесі розробки моделі організації формування у студентів магістратури ФКУП у ЗЕС були враховані основні вимоги до побудови моделей: виразність (конструктивна, зображальна, знакова, символічна), визначеність (чітке виділення певних її сторін), об'єктивність (незалежність проведення дослідження від особистих вражень, уподобань дослідника) [2].

Крім того, ми дотримувались таких етапів розробки моделей: структуризація (виділення базових елементів моделі), композиція (формування загальної структурної схеми) та регламентація (проектування керуючих впливів) [2]. Враховуючи наукові критерії, в процесі розробки модель будувалася за такими етапами: структуризація (виділення базових елементів моделі), композиція (формування загальної структурної схеми), регламентація (проектування керуючих впливів).

Отже, запропонована модель формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Філологія (Переклад включно)» ФКУП у ЗЕС включає структурні блоки (цільовий, методологічний, змістовий, організаційний, критеріально-оцінювальний, результативний), компоненти та складові ФКУП, етапи її формування.

Розглянемо структурні елементи моделі. Базовим компонентом моделі формування ФКУП у ЗЕС є цільовий блок, який формується під впливом середовища навчання і має значний вплив на вибір змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання. На основі виділених у сучасній лінгводидактиці цілей навчання та зважаючи на пріоритетну мету майбутніх перекладачів оволодіти алгоритмом професійної перекладацької діяльності у роботі з професійно спрямованими текстами зовнішньоекономічної діяльності, виокремлюємо практичну, розвивальну, освітню, виховну і професійно-орієнтовану цілі навчання УПП.

Методологічний блок висвітлює методологічні основи формування у здобувачі другого рівня вищої освіти ФКУП у ЗЕС. Одним із його компонентів є підходи до комплексного висвітлення наукової проблеми формування ФКУП, положення яких покладено нами в основу методичної системи навчання магістрів-філологів УПП у ЗЕС. З огляду на предмет нашого дослідження, ми зосередилися на положеннях

суб'єктно-синергетичного, компетентнісного та когнітивного підходів, що спрямованих на формування мовної особистості магістра-філолога, який є суб'єктом міжкультурної взаємодії і в процесі професійної лінгвістичної освіти освоює сукупність загальнокультурних і професійних компетенцій.

До методологічного блоку належать також принципи методики формування ФКУП у ЗЕС, принципи, які забезпечують доцільність і результативність навчання УПП у ЗЕС.

Відповідно до цілей, умов та особливостей контингенту студентів виокремлено певну низку важливих принципів для методики формування ФКУП зовнішньоекономічної сфери. До першої групи, куди входять цілі навчання, належать комунікативний принцип у білінгвальному середовищі, принцип міцності засвоєння, усвідомленості студентів, виникнення і посилення порядку через флуктуацію, холізму, професійної спрямованості, лінгвокогнітивної контрастивності, домінуючої ролі вправ. Друга група принципів, що базується на умовах навчання, включає принцип трансференції, незамкненості, спостереження, самостійності, поетапності, концентризму. До складу третьої групи принципів на основі аналізу контингенту студентів відносять принцип урахування рідної мови і культури, принцип психолого-педагогічної індивідуалізації, принцип емпатії та принцип посиленості.

Цілі навчання УПП, а відтак і цілі формування ФКУП у ЗЕС можуть бути досягнуті лише за умови реалізації проблемно-пошукового методу та методу тренінгу, що зумовило їх включення до методологічного блоку запропонованої нами моделі.

Змістовий блок представлений у моделі предметним і процесуальним аспектами. Отже, компонентами змісту навчання магістрів-філологів усного перекладу у ЗЕС є типові ситуації професійної діяльності, оригінальні тексти, які містять лексичні граматичні та стилістичні труднощі, а також професійні навички та уміння. Відібраний лінгвістичний матеріал становить змістову основу процесу формування здатності майбутнього перекладача до професійної діяльності у ситуаціях міжкультурного ділового спілкування. Очікуваним результатом навчального процесу в межах зазначеного змісту навчання є формування у студентів-філологів фахової компетентності усного перекладача як особливого типу білінгва у зовнішньоекономічній сфері діяльності.

Організаційний блок охоплює у запропонованій нами моделі технології, організаційні форми навчання УПП, засоби навчання. Крім того, у запропонованій моделі відображено форми роботи: практичні заняття, самостійна

робота та індивідуальна робота. Результатом реалізації запропонованої моделі є сформована ФКУП у ЗЕС.

Таким чином, представлено модель формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Філологія (Переклад включно)» ФКУП у зовнішньоекономічній сфері, в якій відображено структурно-функціональну взаємодію основних компонентів моделі (цільовий, методологічний, змістовий, організаційний, критеріально-оцінювальний і результативний блоки).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, формування мовної особистості перекладача як системоутворюючий фактор процесу підготовки фахівців з міжкультурної взаємодії є стратегічним орієнтиром у сучасній вищій професійній мовній освіті. Необхідними умовами досягнення нової якості вищої освіти

і підготовки висококваліфікованих перекладачів є: компетентнісний підхід, когнітивний і суб'єкто-синергетичний. У процесі навчання магістрів-філологів, передусім, реалізуються принципи, які забезпечують доцільність і результативність навчання усного послідовного перекладу у зовнішньоекономічній сфері.

Згідно з нашою концепцією навчальний процес у контексті синергетичного, когнітивного та компетентнісного підходів до формування ФКУП ґрунтується на професійних потребах студентів-перекладачів та створенні педагогічних умов для розвитку професійної свідомості, мислення та поведінки, що зумовлює оволодіння ефективними стратегіями пошуку способів вирішення проблем у практичних ситуаціях майбутньої професійної діяльності перекладача, і, безсумнівно, сприятиме інтеграції випускників до європейського освітнього простору.

Література

1. Вішнікіна Л. П. Педагогічне моделювання як основа проектування освітніх процесів / Любов Петрівна Вішнікіна // Імідж сучасного педагога. – 2008. – № 7-8. – С. 80-84.
2. Задорожна І. П. Модель організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією / І. П. Задорожна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2012. – № 2. – С. 66-72.
3. Кондратьєва Л. Л. Моделирование профессиональной деятельности в системе практических занятий / Л. Л. Кондратьева, Г. В. Лазутина, Е. И. Пронин // Содержание, формы и методы обучения в высшей и средней школе / Сборник научных статей. – М., 1985. – Вып. 4. – С. 12-23.
4. Липский И. А. Социальная педагогика: Методологический анализ: [монография] / Игорь Адамович Липский. – М.: ТЦ Сфера, 2004. – 320 с.
5. Фридман Л. Н. Наглядность и моделирование в обучении / Л. Н. Фридман. – М.: Знание, 1984. – 79 с.
6. Черниш В. В. Теоретична структурно-функціональна модель формування у майбутніх учителів англомовної професійно орієнтованої компетенції у говорінні / В. В. Черниш // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип. 19. – С. 149-161.

References

1. Vishnikina L. P. Pedagogichne modelyuvannya yak osnova proektuvannya osvitnix procesiv / Lyubov Petrivna Vishnikina // Imidzh suchasnoho pedagoga. – 2008. – # 7-8. – S. 80-84.
2. Zadorozhna I. P. Model` organizaciyi samostijnoyi roboty` majbutnix uch`teliv z ovolodinnya anglomovnoyu komunikaty`vnoyu kompetenciyeyu / I. P. Zadorozhna // Naukovi zapysky` Ternopil`s`kogo nacional`nogo pedagogichnoho univerty`tetu imeni Volody`my`ra Gnatyuka. Seriya: Pedagogika. – 2012. – # 2. – S. 66-72.
3. Kondrat`eva L. L. Modelirovanie professional`noj dejatel`nosti v sisteme prakticheskikh zanjatij / L. L. Kondrat`eva, G. V. Lazutina, E. I. Pronin // Soderzhanie, formy i metody obuchenija v vysšej i srednej shkole / Sbornik nauchnyh statej. – M., 1985. – Vyp. 4. – S. 12-23.
4. Lipskij I. A. Social`naja pedagogika: Metodologicheskij analiz: [monografija] / Igor` Adamovich Lipskij. – M.: TC Sfera, 2004. – 320 s.
5. Fridman L. N. Nagljadnost` i modelirovanie v obuchenii / L. N. Fridman. – M.: Znanie, 1984. – 79 s.
6. Cherny`sh V. V. Teorety`chna struktarno-funkcional`na model` formuvannya u majbutnix uch`teliv anglomovnoyi profesijno orijentovanoyi kompetenciyi u govornini / V. V. Cherny`sh // Visny`k Ky`yivs`kogo nacional`nogo lingvisty`chnogo univerty`tetu. Seriya : Pedagogika ta psy`xologiya. – 2011. – Vyp. 19. – S. 149-161.

Зінуква Н. В. Модель формування фахової компетентності усного перекладача у зовнішньоекономічній сфері.

У статті надається теоретичне обґрунтування методики навчання усного послідовного перекладу студентів магістратури з врахуванням особливих характеристик усного перекладача. Очікуваними результатами і кінцевими цілями навчання магістрів-філологів усного професійно орієнтованого перекладу є становлення фахової перекладацької компетентності у зовнішньоекономічній сфері, яка розуміється як здатність професійного перекладача креативно використовувати когнітивні ресурси своєї мовної свідомості для вирішення професійних завдань інтерпретації смислу у ситуаціях міжкультурної ділової комунікації.

Навчальний процес у контексті синергетичного, когнітивного та компетентнісного підходів з формування фахової компетентності усного перекладача ґрунтується на професійних потребах студентів-перекладачів та створенні педагогічних умов для розвитку професійної свідомості, мислення та мовленнєвої поведінки, що зумовлює оволодіння ефективними стратегіями пошуку способів вирішення проблем у практичних ситуаціях майбутньої професійної діяльності перекладача, і сприятиме інтеграції випускників з європейським освітнім простором. У процесі створення системи вправ визначено три етапи навчання (підготовчий етап набуття знань та формування спеціальних навичок усного послідовного перекладу, тренувальний етап розвитку навичок та формування спеціальних та стратегічних умінь, автоматичний етап вдосконалення спеціальних та стратегічних умінь усного послідовного перекладу у зовнішньоекономічній сфері).

Методична система відповідає кінцевим цілям навчання, має єдину структуру формування перекладацьких навичок, умінь і здатностей, побудована на типових ситуаціях реальної професійної діяльності, є системою контролю і організована відповідно до виокремлених етапів перекладацької діяльності. Модель формування фахової компетентності усного перекладача містить такі структурні блоки: цільовий, який формується під впливом середовища навчання і має значний вплив на вибір змісту, методів, організаційних форм і засобів навчання; методологічний, що включає підходи і принципи, які забезпечують доцільність і результативність навчання; змістовий, представлений предметним і процесуальним аспектами; організаційний, який охоплює технології й організаційні форми навчання; критеріально-оцінювальний і результативний компоненти, складові фахової компетентності усного перекладача та етапи її формування.

Ключові слова: усний послідовний переклад, фахова компетентність усного перекладача, педагогічна модель, система вправ, етапи навчання.

Зинукова Н. В. Модель формирования профессиональной компетентности устного переводчика во внешнеэкономической сфере.

В статье представлено теоретическое обоснование методики обучения устному последовательному переводу студентов магистратуры с учетом личностных характеристик переводчика. Ожидаемыми результатами и конечными целями обучения магистров-филологов устному профессионально ориентированному переводу является становление профессиональной переводческой компетентности во внешнеэкономической сфере, которая понимается как способность профессионального переводчика креативно использовать когнитивные ресурсы своего языкового сознания для решения профессиональных задач интерпретации смысла в ситуациях межкультурной деловой коммуникации.

Учебный процесс в контексте синергетического, когнитивного и компетентностного подходов по формированию профессиональной компетентности переводчика основывается на профессиональных потребностях студентов-переводчиков и создании педагогических условий для развития профессионального сознания, мышления и речевого поведения, что приводит к овладению эффективными стратегиями поиска способов решения проблем в практических ситуациях будущей профессиональной деятельности переводчика, и будет способствовать интеграции выпускников в европейское образовательное пространство. В процессе создания системы упражнений определены три этапа обучения (подготовительный этап приобретения знаний и формирования специальных навыков устного последовательного перевода, тренировочный этап развития навыков и формирование специальных и стратегических умений, автоматический этап совершенствования специальных и стратегических умений устного последовательного перевода во внешнеэкономической сфере).

Методическая система соответствует конечным целям обучения, имеет единую структуру формирования переводческих навыков, умений и способностей, построена на типичных ситуациях реальной профессиональной деятельности, является системой контроля и организована в соответствии с выделенными этапами переводческой деятельности. Модель формирования профессиональной компетентности переводчика содержит следующие структурные блоки: целевой, формирующий под влиянием среды обучения и влияющий на выбор содержания, методов, организационных форм и средств обучения; методологический, включающий подходы и принципы, обеспечивающие целесообразность и результативность обучения; содержательный, представленный предметным и процессуальным аспектам; организационный, охватывающий технологии и организационные формы обучения; критериально-оценочный и результативный компоненты, составляющие профессиональную компетентность переводчика и этапы ее формирования.

Ключевые слова: устный последовательный перевод, профессиональная компетентность переводчика, педагогическая модель, система упражнений, этапы обучения.

Zinukova N. V. The model of professional interpreter competence formation in foreign economic field.

The article provides theoretical substantiation of the method of teaching interpreting to students of the master's degree taking into account the personal characteristics of the translator. The expected results and ultimate goals of teaching Master in philology to profession interpreting is the formation of professional interpreting competence in the foreign economic field, which is understood as the ability of a professional translator to use creatively the cognitive resources of his linguistic consciousness to solve professional problems of interpreting in situations of intercultural business communication.

The educational process in the context of synergetic, cognitive and competent approaches to the formation of professional competence of an interpreter is based on the professional needs of students-translators and the creation of pedagogical conditions for the development of professional consciousness, thinking and speech behavior, which leads to the mastery of effective strategies for finding the ways to solve problems in practical situations of the future professional work of the interpreter and will promote the integration of graduates with the European educational space. During the creation of the system of exercises, three stages of training are defined (the preparatory stage of acquiring knowledge and forming special skills of consecutive interpreting, the training stage of skills development and the formation of special and strategic skills, the automatic stage of improving the special and strategic skills of consecutive interpreting in the foreign economic field).

The methodical system corresponds to the ultimate goals of learning, has a unified structure of the formation of interpreting skills and abilities, built on typical situations of real professional activity, is a control system and organized in accordance with the highlighted stages of interpreting activity. The model for forming the professional competence of the interpreter contains the following structural units: the objective, which is formed under the influence of the learning environment and has a significant influence on the choice of content, methods, organizational forms and means of training; methodological, which includes approaches and principles that ensure the expediency and effectiveness of learning; meaningful, represented by the substantive and procedural aspects; organizational, which covers the technologies and organizational forms of training; criteria and evaluation and effective elements, components of the professional competence of the interpreter and stages of its formation.

Key words: consecutive interpreting, professional competence of an interpreter, pedagogical model, system of exercises, stages of training.